

ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

Reform Strategies for Buddhism Propagation of Buddhist Monks in Nonthaburi Province

พระพิภพ แพงท้าว¹ และสุพจน์ ทรายแก้ว²
PhraPhiphop Phagntaw¹ and Supot Saikaew²

Received : May 8, 2019; Revised : July 25, 2019; Accepted : August 15, 2019

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัญหาและทิศทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี และเพื่อนำเสนอแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ จำนวนพระเผยแผ่มีไม่เพียงพอ เน้นการบริหารเชิงรับ การเผยแผ่เป็นไปตามยถากรรม ไม่มียุทธศาสตร์ ขาดงบประมาณสนับสนุน ซึ่งควรกำหนดทิศทางในการเผยแผ่ ให้มียุทธศาสตร์ที่เท่าทันยุคสมัย พัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ เน้นการเผยแผ่ในเชิงรุก และมีการสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ และ 2) ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของจังหวัดนนทบุรี ด้วยเทคนิค Balanced Scorecard 4 มุมมอง ด้วย 4 ยุทธศาสตร์สำคัญ ได้แก่ 1) มุมมองด้านการเงิน ใช้ยุทธศาสตร์จัดสรรทรัพยากรสนับสนุนการเผยแผ่กิจการพระพุทธศาสนา ด้วย โครงการจัดตั้งกองทุนเพื่อการเผยแผ่ 2) มุมมองด้านลูกค้า ใช้ยุทธศาสตร์สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ด้วยการเผยแผ่เชิงรุก เพิ่มศักยภาพทางปัญญา ปลุกฝังศรัทธาที่มั่นคง 3) มุมมองด้านกระบวนการบริหาร ใช้ยุทธศาสตร์ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยร่วมมือภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิ์ผล การพัฒนาระบบธรรมาภิบาล และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่

คำสำคัญ (Keywords) : ยุทธศาสตร์, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, Doctor of Public Administration Program in Public Administration, Valaya Aongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Thailand; e-mail : vrurdijournal@hotmail.com

² มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, Valaya Aongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Thailand; e-mail : vrurdijournal@hotmail.com

Abstract

The purposes of this study were to examine conditions, problems, and directions of Buddhism propagation of Buddhist monks in Nonthaburi Province, and to propose reform strategies for Buddhism propagation of Buddhist monks in Nonthaburi Province. This paper applied qualitative methodology by investigating relevant documents, observing, and conducting in-depth interview and focus group. The findings were presented as follows: 1) there were several problems with Buddhism propagation, for example, lack of sufficient number of monks, too much focus on reactive management, lack of strategies for propagation, and lack of budget. Therefore, the effective strategies should be defined to suit current situations and to develop personnel for proactive propagation. Also, adequate budget should be provided; 2) the reform strategies for Buddhism propagation of Nonthaburi Province should implement balanced scorecard including four important perspectives: 1) finance – a fund should be established to provide resources to Buddhism propagation; 2) customer – the proactive propagation should be promoted to reinforce Buddhism, enhance intellectual potential, and foster solid faith; 3) internal process – internal management should be improved by promoting collaboration between networks, developing good governance system, and implementing technology for Buddhism propagation; and 4) personnel – Buddhist learning in organizations should be encouraged by arranging projects to increase capabilities of Buddhist personnel and strengthen knowledge of Buddhism.

Keywords : Buddhism propagation, Strategies

บทนำ (Introduction)

พระพุทธศาสนาได้อุบัติขึ้นเพื่อประโยชน์สุขแก่มวลมนุษย์โลกมากกว่า 2562 ปีแล้ว นับว่าเป็นศาสนาหนึ่งที่มีอายุกาลยังยืนยาวนาน ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งทำให้ พระพุทธศาสนาดำรงอยู่นาน คือ มีการประกาศเผยแผ่สืบทอดศาสนธรรมในหมู่พุทธสาวกกันมา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองและขยายไปอย่างกว้างขวาง เป็นศูนย์รวมจิตใจของสังคมไทยเป็นหลักในการพัฒนาชาติไทย พระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญกับวิถีชีวิตของคนไทยเป็นส่วนใหญ่ ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต เป็นจุดประทีปส่องนำทางในการดำเนินชีวิต เป็นหนึ่งในสามสถาบันหลักของชาติไทย จนกล่าวได้ว่าประวัติศาสตร์ของไทย เป็นชนชาติที่นับถือพระพุทธศาสนา และช่วยประคับประคองสังคมไทยให้เป็นปึกแผ่น เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยอีกทั้งยังเป็นแหล่งให้การศึกษาที่สอนให้คนไทยมีนิสัยรักอิสรภาพ มีจิตใจรักสงบและยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ ให้มีความเมตตา กรุณา เสียสละ ไม่เบียดเบียนบุคคลอื่น และชี้แนวทางเพื่อนำหลักธรรมคำ

สอนไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันในการแก้ไขปัญหาชีวิตตามระดับสติปัญญาและความประสงค์ของแต่ละบุคคลในสังคม (Klinchan, 2016 : 3)

สภาพปัจจุบัน บทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนาซึ่งได้แก่ วัดและพระสงฆ์ในฐานะศูนย์กลางของชุมชนเริ่มสูญหายไป เพราะความเจริญแบบตะวันตกเข้ามาสู่สังคมไทย ทำให้การเปลี่ยนแปลงของชุมชนเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม และเทคโนโลยี (Tuntichula, 2011 : 2-3) ในขณะเดียวกันสถานการณ์ของวัดเริ่มมีผลกระทบจากความแปลกแยกหลากหลายในความคิดและประชาชนมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป วิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ถูกปรับเปลี่ยนให้หลงใหลมัวเมาเสพบริโภควัตถุ โดยตกเป็นทาสของอารยธรรมที่ไหลบ่ามาจากต่างประเทศอย่างรวดเร็ว จนหลงลืมวิถีพุทธไปอย่างไม่รู้ตัวโดยขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่จะศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีอยู่คู่ชาติไทยมาช้านาน ทั้งนี้อาจเป็นสาเหตุ 3 ประการ ดังนี้ (National Buddhism Office, 2011) (1) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์มีลักษณะต่างรูปต่างทำการเผยแผ่ไปตามความถนัด ในรูปแบบและวิธีการที่สืบทอดและต่อเนื่องอย่างเคยชินของแต่ละรูปและแต่ละสำนัก โดยขาดการนำนโยบายและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่หลากหลายมาบูรณาการและปฏิบัติอย่างเป็นเอกภาพ จึงไม่ส่งผลดีในการเผยแผ่เท่าที่ควร (2) พระภิกษุมิถิลปะในการถ่ายทอดประกาศพุทธธรรมได้เป็นอย่างดีมีคุณภาพเป็นที่ดึงดูดประทับใจของประชาชนมีอยู่จำนวนจำกัด ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของคนไทยในสังคมปัจจุบัน ซึ่งพระภิกษุสงฆ์ที่มีความเพียบพร้อมในด้านทักษะและวิธีการเผยแผ่นั้น จะต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพเพิ่มขึ้น และ (3) ขาดการสนับสนุนด้านนโยบาย วิธีการที่เป็นระบบ และแผนแม่บทที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการประสานเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันทำให้การดำเนินงานยังไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดนนทบุรีก็ได้รับผลกระทบจากสภาพสังคมที่มีความเจริญขึ้นมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีมากขึ้น คนสนใจธรรมะน้อยลง เมื่อมีความทุกข์เกิดขึ้นก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตตนเองได้จะเข้าวัดก็ไม่มีแรงจูงใจ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดนนทบุรี จึงต้องมีแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี โดยมี 4 ยุทธศาสตร์สำคัญ ได้แก่ 1) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา 2) ยกระดับกระบวนกระบวนการบริหารจัดการภายใน 3) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ และ 4) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัญหาและทิศทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อนำเสนอแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษ เอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Analysis) การสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 28 รูป/คน ซึ่งเป็นบุคลากรฝ่ายสนับสนุนคณะ สงฆ์ พระสังฆาธิการ พระฝ่ายเผยแผ่ และพุทธศาสนิกชนและนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา และ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ด้วยเทคนิค Balanced Scorecard (BSC) กับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 รูป/คน

ผลการวิจัย (Research Results)

1. สภาพการณ์ปัญหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ จำนวนพระเผยแผ่มีจำนวนน้อยเกินไป ไม่เพียงพอต่อกิจการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ไม่สามารถ ตอบสนองกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายได้ กิจการด้านการเผยแผ่ของคณะสงฆ์เน้นการบริหารเชิงรับ ไม่มีการเผยแผ่ในเชิงรุก การเผยแผ่เป็นไปตามยถากรรมตามแต่พระสงฆ์แต่ละรูปจะทำได้ ไม่มีการ บริหารจัดการโดยส่วนกลางหรือโดยคณะสงฆ์ในภาพรวม ไม่มียุทธศาสตร์ด้านการเผยแผ่ที่ชัดเจน ขาดงบประมาณสนับสนุน

การกำหนดทิศทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี ควรมีการ จัดทำยุทธศาสตร์ร่วมกันของคณะสงฆ์ ให้มีความเท่าทันยุคสมัย ร่วมกันพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้ มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลายได้ เช่น กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มพนักงานบริษัท กลุ่มข้าราชการ กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น เน้นการเผยแผ่ในเชิงรุกมากยิ่งขึ้น และ มี การสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ และ

2. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของจังหวัดนนทบุรี ด้วยเทคนิค Balanced Scorecard 4 มุมมอง ด้วย 4 ยุทธศาสตร์สำคัญ ได้แก่

1) มุมมองด้านการเงิน ใช้ยุทธศาสตร์จัดสรรทรัพยากรสนับสนุนการเผยแผ่กิจการ พระพุทธศาสนา ด้วย โครงการจัดตั้งกองทุนเพื่อการเผยแผ่

2) มุมมองด้านลูกค้า ใช้ยุทธศาสตร์สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ด้วยการเผยแผ่เชิงรุก เพิ่มศักยภาพทางปัญญา ปลูกฝังศรัทธาที่มั่นคง

3) มุมมองด้านกระบวนการบริหาร ใช้ยุทธศาสตร์ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการ ภายใน ด้วยร่วมมือภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิ์ผล การพัฒนาระบบธรรมาภิบาล และระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่ และ

4) มุมมองด้านบุคลากร ใช้ยุทธศาสตร์พัฒนาผู้องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วย โครงการเพิ่มขีดความสามารถศาสนบุคคล เสริมสร้างความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. สภาพปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ จำนวนพระเผยแผ่มีไม่เพียงพอ ไม่มีกระบวนการพัฒนาศักยภาพของพระเผยแผ่อย่างเป็นระบบ เป็นกิจจะลักษณะ คณะสงฆ์จึงควรมีการสร้างบุคลากรด้านการเผยแผ่ ทั้งกระบวนการฝึกฝนอบรม ที่เป็นระบบ ทั้งอาจารย์ของผู้เผยแผ่ วิธีการในการเผยแผ่ การใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการเผยแผ่ เพื่อเพิ่มจำนวนบุคลากรด้านการเผยแผ่ที่มีคุณภาพให้มากขึ้น เพียงพอต่อการตอบสนองกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Saksong (2016 : 1) ที่ศึกษาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก ซึ่งพบว่า แนวทางที่เหมาะสมสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลก ตะวันตกมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ วิธีการเผยแผ่ ควรสร้างบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม ควรสร้างสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับวิถีชาวตะวันตก และควรผลิตสื่อที่เหมาะสมกับความต้องการของชาวตะวันตก

ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีที่ผ่านมาเน้นการบริหารเชิงรับ เป็นไปตามยถากรรม ไม่มียุทธศาสตร์ ขาดงบประมาณสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องตรงกันกับผลการศึกษาของ ทั้งนี้คณะสงฆ์ ควรกำหนดทิศทางการเผยแผ่ ให้มียุทธศาสตร์ที่เท่าทันยุคสมัย เน้นการเผยแผ่ในเชิงรุกให้มากขึ้น ควรมีการจัดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอสำหรับงานด้านการเผยแผ่ในเชิงรุก ให้เหมาะสมกับยุคสมัยที่เป็นยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Piyatussi (2017) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกไว้ 4 ประเด็นหลักประกอบด้วย 1) หลักการวิเคราะห์แบบสวอต (SWOT Analysis) 2) การใช้ทฤษฎี 4 ส. ประกอบด้วย สัทพัสสนา-แจ่มแจ้ง สมาทปนา-จงใจ สมุเตชนา-แก้แค้น สัมปหังสนา-ร่าเริง 3) หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ได้แก่ เป็นที่รัก เป็นที่เคารพ เป็นที่ยกย่อง รู้จักชี้แจง เป็นผู้อดทน พูดด้วยคำลึกซึ้งได้ ไม่ชักนำในทางเสื่อม และ 4) การสร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ ที่พบว่า Klinchan (2016) ได้ทำการศึกษา การพัฒนารูปแบบและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของคณะสงฆ์ไทย ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันพระสงฆ์ได้ปรับปรุงรูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เช่น การปรับเป็นรูปแบบการเทศน์การปาฐกถาธรรม การอภิปรายธรรม การสนทนาธรรม การสอน สมถกรรมฐานหรือวิปัสสนากรรมฐาน การใช้สื่อ และอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรม การเทศน์มหาชาติหรือการเทศน์แหล่ การเทศน์ปุจฉา-วิสัชนา การสอนพุทธศาสนาในโรงเรียน การเป็นพิธีกรรายการ การเขียนบทความทางวิทยุและโทรทัศน์ การเขียนบทความลงวารสารหรือหนังสือพิมพ์การเป็นมัคคุเทศก์การเป็นครู อาจารย์ หรือวิทยากร การจัดรายการวิทยุและโทรทัศน์และการสอนธรรมผ่านกิจกรรม

2. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์สำคัญ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์จัดสรรทรัพยากรสนับสนุนการเผยแผ่กิจการพระพุทธศาสนา ซึ่งควรมีการจัดทำโครงการจัดตั้งกองทุนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) ยุทธศาสตร์สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ด้วยการเผยแผ่เชิงรุก เพิ่มศักยภาพทางปัญญา

ปลูกฝังศรัทธาที่มั่นคง 3) ยุทธศาสตร์ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยร่วมมือภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิ์ผล การพัฒนาระบบธรรมาภิบาล และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่ และ 4) ยุทธศาสตร์พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยโครงการเพิ่มขีดความสามารถส่วนบุคคล เสริมสร้างความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีการให้ความสำคัญกับมุมมอง ด้วยเทคนิค Balanced Scorecard 4 มุมมอง ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการบริหาร และด้านบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Saseng, Niyomyaht, Pairindra and Srivipasatit (2017) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตอาสา ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตอาสา ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำของพระธรรมทูตในการเป็นแบบอย่างและให้ประชาชนไว้วางใจ โดยการทำความเข้าใจ ศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ (2) การบริหารทั่วไป ยึดหลักความเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา เพื่อลดความขัดแย้งสร้างความปรองดอง จัดกิจกรรมและทำงานร่วมกับคนในพื้นที่ ออกตรวจเยี่ยมสร้างกำลังใจ (3) ทรัพยากรการบริหาร ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ สื่อเพื่อการเผยแพร่ และ (4) วิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเน้นการเข้าถึงประชาชนในท้องถิ่น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Trongtiang, Naressenie and Pakdeewong (2017 : 170 -181) เรื่อง การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งพบว่าด้านการบริหารจัดการ มีปัจจัยการบริหารจัดการองค์การ 7 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านกลยุทธ์การจัดการองค์การ (2) ด้านโครงสร้างองค์การ (3) ด้านระบบการปฏิบัติการองค์การ (4) ด้านการจัดการบุคลากร (5) ด้านทักษะความรู้ความสามารถองค์การ (6) ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ และ (7) ด้านค่านิยมร่วม ยังต้องได้รับการจัดการให้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ทั้ง 4 ยุทธศาสตร์ ควรมีการจัดการแนวทางการนำนโยบายเชิงยุทธศาสตร์การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ไปใช้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในเชิงปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 ควรมีระบบกำกับติดตาม ประเมินผลเชิงยุทธศาสตร์ แล้วนำมาสรุปบทเรียน ในการนำยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการการเผยแพร่พระพุทธศาสนาไปใช้ ในแต่ละช่วงเวลา เช่น ระยะเวลา 6 เดือน ระยะเวลา 1 ปี เป็นต้น

1.3 ในการส่งเสริมการเผยแพร่พระพุทธศาสนา เนื่องจากงานด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา เป็นงานอาสา เพื่อประสิทธิผลในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา จึงควรมีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติ มีตัวชี้วัดในการประเมิน มีกระบวนการตรวจสอบประเมินที่มีความชัดเจน เป็นรูปธรรม และควรมีมาตรการในการจูงใจที่ชัดเจนมากขึ้น เช่น การใช้งานเผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการพิจารณาสมณศักดิ์ และตำแหน่งทางการปกครอง เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบกับคณะสงฆ์จังหวัดอื่น ๆ ประกอบ

เอกสารอ้างอิง (References)

- พระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร์ ปิยะทสฺสี). (2560). “ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 2(2) : 80 – 93.
- พระประเสริฐศักดิ์ รตนญาโณ (ตันติชูหา). (2554). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดขอนแก่น แห่งที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาปริชา สาเล้ง และ คณะ. (2560). “ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตอาสา ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้”. วารสารวิจัยและพัฒนายลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีที่ 12(3) : 23 - 34.
- พระมหาสมชาย กลิ่นจันทร์. (2559). “การเผยแผ่พระพุทธศาสนา : การพัฒนารูปแบบและวิธีการเชิงรุกของคณะสงฆ์ไทย”. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. 12(3) : 15 – 31.
- พระทินวัฒน์ จันทปญโญ (สุขสง). (2559). “แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก”, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. 12(3) : 1 – 14.
- ไพฑูรย์ ตรงเที่ยง, เกษมชาติ นเรศเสนีย์ และภาณุวัฒน์ รักดีวงศ์ (2560) “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย : รูปแบบที่ควรจะเป็น” รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ (Proceedings) การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 17 (21 กรกฎาคม 2560). 170 - 181.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน. กรุงเทพฯ : กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,

Translated Thai References

- Klinchan, S. (2016). “The Propagation of Buddhism : The Development of The Format and Method of Proactive Strategy of Thai Sangha in Chiang Mai Thailand”. **Journal of Graduate Studies Review**. 12(3) : 15 – 31. [In Thai]
- National Buddhism Office. (2011). **Development Partners Measure to be Standardized**. Bangkok : Division of Buddhism, National Buddhism Office. [In Thai]
- Piyatussi, T. (2017). “Approach Strategies of Buddhist Proagation”. **Journal of MCU Peace Studies**. 2(2) : 80 – 93. [In Thai]

- Saseng, P., Niyomyaht, S., Pairindra, B. and Srivipasatit, K. (2017). “Effectiveness of The Buddhism Propagation of Volunteer monks in The Five Southern Border Provinces”. **VRU Research and Development Journal (Humanities and Social Science)**. 12(3) : 23 - 34. [In Thai]
- Suksong, T. (2016). “Guidelines for Propagation of Buddhism in Western World”. **Journal of Graduate Studies Review**. 12(3) : 1 – 14. [In Thai]
- Trongtiang, P., Naressenie, K. and Pakdeewong, P. (2017) “ The propagation of Buddhism in Indonesia: The possible approach” . **Report of academic conference (Proceedings) National research presentations, Graduate network Northern Rajabhat University No. 17(21 July 2017)**. 170 -181. [In Thai]
- Tuntichula, P. (2011). **A Study of Buddhist Propagation of the First Unit Meditation Centre of Khon Kaen Province**. Master of Buddhism Thesis (Buddhism) : Mahachulalongkornrajavidyalaya University. [In Thai]